בְּרֵ֫אשׁ גִּלְיוֹ: #5

זמני הצום:	כניסה	יציאה
ירושלים	17:42	18:57
תל אביב	18:02	18:59
באר שבע	18:02	18:58
חיפה	17:52	18:58

חברותא
הומואים דתיים

מאמר מערכת

וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִת [...] שַׁבָּתוֹן יִהְיֶה לָאָרֶץ - שַׁבָּת לַה': שָׂדְךָ לֹא תִזְרָע, וְכַרְמְךָ לֹא תִזְמֹר [...] סְפִיחַ קְצִירְךָ לֹא תִקְצוֹר, וְאֶת-עִנְּבֵי נְזִירֶךָ לֹא תִבְצֹר: שְׁנַת שַׁבָּתוֹן יִהְיֶה לָאָרֶץ. (ויקרא כ"ה, ד-ה)

שנה אחת, כל שבע שנים. אנחנו עוצרים את מרוצת החיים, את עבודתנו עם הקרקע. שנה שלמה שאנו נותנים לה מנוחה. שנים עשר חודשים נותנים לה לצמוח סבוך ופרא, שלוש מאות חמישים וארבעה יום שאנו נותנים לה להיות כמו הטבע שלה. בסוף השמיטה, נסדר את הענפים, נבליט את הפרחים, נהפוך את הקרקע, נזבל, ונשפר. ואולי אף נוסיף שתיל חדש לערוגה. אך כל זה יקרה לאחר שהאדמה קיבלה מנוחה, קיבלה אפשרות להכיר בכוחותיה, בייחודיותה. מי ייתן שננצל את השנה הזאת לשמיטת קרקעות הן הלכתית והן מטפורית. ניתן מנוחה לדעותינו, ולו לתקופה קצרה. ננסה להבין מי אנו, ובמה אנו מאמינים באמת, מה צומח בנו מבפנים ומה מוכתב לנו על ידי הסביבה. בסוף השנה היבול יהיה רענן יותר, שורשי יותר ואמתי הרבה יותר.

אנחנו מקווים שתיהנו מהעלון,
מערכת בריש גלי וארגון חברותא

שמיטה כערך חברתי-ערכי סביבתי

בשלהי שנת השמיטה הקודמת הבטחתי לעצמי ולחבריי - לא עוד שנת שמיטה כמו זו שעברנו.

שנת שמיטה, שלפי התיאורים במקורות היתה מהפיכה בחיים החקלאיים, הכלכליים והרוחניים בתקופת הבית השני, שמהווה את היהלום שבכתר מבין המצוות התלויות בארץ, שלגביה התורה קובעת שהיא, היא המכריעה במשולש של הבורא, העם והארץ, הפכה, לדאבוני, עם שובנו לציון, לנטולת כל משמעות רוחנית ערכית עבור חלקה הגדול של האוכלוסייה. החיבור, היופי וההתלהבות הפכו לעניין מפורר ומפריד לגורם ביורוקרטי, הלכתי, כלכלי ותו לא.

לכן יזמנו כבר לפני שלוש שנים את הרעיון של שמיטה ישראלית המדגישה את הנופך החברתי-ערכי-סביבתי של שנת השמיטה. עשינו זאת מתוך תקווה להחזיר את שנת השמיטה ללוח החיים היהודי של החברה העכשוית בישראל בכדי שתשפיע לא רק על השנה הזאת, אלא בכלל על דמותה של המדינה, על המחויבות שלה כלפי אזרחיה, ביחס למשאבי הטבע שלה ולמורשתה הרוחנית והערכית. ההתגייסות והעוצמות שהרגשנו מאנשים פרטיים, ארגונים חברתיים וסביבתיים, בתי ספר, גופים כלכליים ומשרדי ממשלה שהתגייסו לעניין, הובילו אותי לתקווה ולאמונה שאפשר להחזיר את השמיטה ללב הפועם של החיים הלאומיים בארץ.

אחד הרעיונות שאני מאוד מתחבר אליהם זה רעיון ההזדהות המוחלטת בין העשיר לעני. בעל צרור המור בפירושו לספר החינוך כותב: "בעניין השמיטה רצה ה' יתברך שיהיו שווים עניים ועשירים. ידוע כי עני כל ימיו מכאובים ובכל עת עיניו נשואות לשמים וחייו תלויים לו מנגד. והעשיר, כל ימיו בשמחה וטוב לב. לכן רצתה התורה להביא שנת השמיטה, שאפילו עשיר נושא עיניו לשמים ואומר: מה אוכל ומה אשתה כדי שיזכור וידע צער העני כל ימיו ושנותיו בצער ודאגה."

העם היהודי היה במשך ההיסטוריה שלו, עם בסיכון, שהלך לישון מבלי לדעת לאיזו מציאות יקום למחרת. עינינו היו נשואות לשמים וחיינו תלויים מנגד. כשחזרנו לארצנו, רצינו לקוות שהגענו אל המנוחה ואל הנחלה, אבל שוב ושוב אנו מקבלים תזכורת שגם עם כל היכולות הצבאיות והמדיניות, אנו זקוקים לרחמי שמים.

תקוותי היא, ששנת השמיטה השתא, שמגיעה אחרי קיץ קשה מחד, אך גם רצוף בגילויים חיוביים של הזדהות חברתית מאידך, תזרז ותפתח אצלנו את הלבבות של הזדהות עם הצרכים של הזולת. שנת השמיטה באה להזכיר לנו שגם אם איתרע מזלנו ואנו חשים במקום טוב ובטוח במה שקיבלנו, הטוב לא הגיע אלינו מכוחנו ומעוצם ידנו. תמיד, תמיד, עלינו לדעת, לזכור ולפעול - ובזה וודאי שונה המציאות שלנו ממה שחוינו בגולה - כדי שזאת תהיה חברה צודקת יותר, שוויונית יותר, הגונה יותר כלפי כלל אזרחיה. כי בידינו תלוי הדבר.

מאחר וזו הפעם הראשונה שאני כותב לעלון 'בריש גלי', הרשו לי לסיים את דברי באיחולים לשנה טובה לקהילת ההומואים הדתיים והלהט"ב בכלל. ודאי שכדור שני לעם היהודי אחרי השואה, מלווה אותי ההכרה שיחד עם הפתרון הסופי וההשמדה של העם היהודי, כיוונו הנאצים להרוג ולאבד קבוצות אחרות וביניהן ההומואים. לא יתכן שרב בישראל, יהודי, או כל אדם הגון בכלל ינהג באפליה, בחוסר הגינות, או יוציא מן הקהילה אדם בשל נטיותיו המיניות, גם אם האקט המיני מהווה בעיה הלכתית רצינית. בהקשר זה אני חש כי מאז שנת השמיטה הקודמת ועד לשמיטה הזאת, חל שינוי חשוב מאוד בחברה שלנו בכלל, ובחברה הדתית בפרט, ביחס אל קהילת הלהט"ב. חשוב לי לאחל לכולנו שהרגישות כלפי צרכי זולתנו תהיה חלק מהתהליך הפנים-רוחני שנעבור ביתר שאת בשנת השמיטה הבאה עלינו לטובה.

הרב מיכאל מלכיאור

מעגל נקודה אהבה

"שש שנים תזרע שדך, ושש שנים תזמר כרמך... ובשנה השביעית, שבת שבתון יהיה לארץ, שבת, לה'"
(ויקרא כ"ה, ג-ד).
"כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש" (שמות ל"א, יז)

אלון עידן בעיתון "הארץ" העיר על העובדה שאנחנו לא מסוגלים יותר להשתעמם. עם המכשירים החכמים שלנו אנחנו דואגים למלא כל פינה בזמן שלנו. אנחנו בורחים משעמום כמו מאש, בורחים אל המולה בלתי פוסקת בפייסבוק, בוואטסאפ, באינסטוש. לרגע שלא נישאר חלילה לבד, עם עצמנו, עם השקט ועם כל מה שמי-יודע-מה יש בו.

יש לבריאה ולאדם צורך חיוני בחידלון מעשייה, בשביתה, בשיבה חוזרת ונשנית אל נקודה פנימית של רוגע, אל נקודה שתיתן לדברים משמעות, מעבר למה שעשיתי וללייקים שעשו לי. התנתקות חוזרת מכל מבחני הכמות והאיכות שאנו מוקפים בהם במשך השבוע והתחברות אל הדברים שהם הסיבה והתכלית להכל.

"שבת הוא נקודה פנימית, שכל ששת ימי המעשה על כל הנבראים שבהם כולם מקבלין חיות מבחינת שבת, שהוא שורשם וחיותם כנודע" (ליקוטי הלכות ברכת הריח ב, ה).

מוטיב השבת הוא השורש והחיות של הדברים, וכל דבר שמעוניין לחיות, ולא להיות מת-מהלך לפקודות החברה-האופנה-האח הגדול, חייב לפנות מקום בזמן, להכין את עצמו ולהתחבר לנקודה הזו. אחר כך נחזור שוב למרוץ המטורף, אבל הפעם מפוקסים יותר ופחות נוחים לפיתויי 1+1, סלוגנים של מכוניות ומכונות מסטיק בשנקל.

אנחנו רואים את זה חוזר בציווי לשמור את יום השבת - פעם בשבוע, ובציווי לשמור את שנת השמיטה אחת לשבע שנים: לשמוט את עול המחרשה והארציות ולהתעלות להבנה כי לה' הארץ.

"...אמר רבא: בשעה שמכניסין אדם לדין, אומרים לו: נשאת ונתת באמונה? קבעת עתים לתורה? עסקת בפריה ורביה?..." (תלמוד בבלי שבת לא.)

מעבר למעגלים הקבועים של השבועות והשנים, האדם צריך ליצור לעצמו מעגלים אישיים של התחברות, עתים בהם הוא עוסק במשמעות ובעומק. הלוואי והיה יכול לעשות זאת כל היום כולו, אך אם טרוד הוא, לפחות יקבע עיתים לתורה - מעגלים חוזרים של התחברות לתוכן.

למרות כל הנאמר אין בכך די. באמונות ובעומק צריך לשאת ולתת, לסחור, להחליף עם חברים. יש לעסוק בפריה

ורביה, להזריע את השגותיך בליבם של אחרים, ולהתעבר מתובנותיהם של חבריך. לכל זה חייבים אהבה. בית מדרש שבין חבריו לא שוררת קבלה והכלה יהיה עקר וקר. לימוד תורה בלב מכווץ ומאוים לא יוליד דבר.

למרות רצונם העז, הומואים ולסביות רבים אינם מוצאים את מקומם בבתי המדרשיות שבימינו. חוסר הקבלה נישא באוויר גם מבלי שייאמר בפירוש. על קרקע זו קם "ואהבת"- בית המדרש הלהט"בי. מקום בו כולם יוכלו להרגיש שווים וטובים. מקום בו הלב פתוח לקבל ולהשפיע, ובו יביס אור הנקודה הפנימית את חשכת האטימות והניכור.

אנו תקווה כי בית המדרש יתפתח ויגדל, וברבות הימים הבשורה שהוא מביא תיתן את אותותיה גם על בתי המדרש האחרים שבימינו.

ירדן נאור, נשוי להלל ואב לילד, מעביר שיעורי תורה שבועיים במסגרת בית המדרש "ואהבת".

לפרטים נוספים: naoryarden@gmail.com.

שמיטה בחברה (מודרנית), לא במטבח

דמו בנפשכם כי במדינת ישראל מוכרזת שנה שלמה כשנת שבתון חלקית המוקדשת לחיזוק המשפחתיות, חיי התרבות והקהילה. מה הייתם יכולים לעשות בשנה שכזו? שערו נא בנפשכם כי בשנה ידועה מראש המוזיאונים, שמורות הטבע, הספריות ושאר הנכסים השייכים לכלל הציבור פתוחים ללא תשלום - כיצד הייתם מנצלים "הטבה" זו?

השמיטה – רעיון רדיקלי מכונן

מצוות השמיטה העתיקה חייבה כל חקלאי בארץ-ישראל לנטוש את שדהו אחת לשבע שנים, להפקיר את פירותיו, לתת לאדמה מנוחה ולאפשר לכל אדם (ואף לבהמות) להיכנס לשדה וליטול חלק מברכת האדמה. בשנה זו גם התבטלו החובות הכספיים, והאנשים קיבלו הזדמנות להתחלת מחזור חדש של שש שנות כלכלה חופשית. שנת השמיטה עצמה היותה פסק זמן קולקטיבי שאפשר התמקדות בקידום ערכי משפחה, קהילה ורוח.

בכך ביססה מצווה זו את ה"יחס היהודי" לקניין ולזמן, כשהיא נוגעת במגוון רחב של תחומי החיים. הפסקת העבודה החקלאית לשנה בתקופה בה החקלאות הייתה העיסוק המרכזי, נגעה במקומות בנפש העוסקים בקניין ובביטחון כלכלי, עיגנה את ההבנה כי האדמה (ומשאבי הטבע) אינם שייכים לאדם באופן בלעדי וכפתה התנהלות שוויונית בין כל חלקי החברה ואף אל מול בעלי החיים. מבחינה רוחנית אפשרה שנה זו גם לאנשי העמל לעצור ולהקדיש זמן לחיי רוח, חינוך ומשפחה. מבחינה קהילתית אפשרה שנה זו התגייסות למען פרויקטים משותפים, שלא לדבר על חיזוק מתבקש ובלתי נמנע של הערבות ההדדית, בשנה בה כל כללי המשחק השתנו. מבחינה סביבתית האדמה קיבלה "זמן התאוששות" מהעיבוד המאסיבי. ומה עוד היה שם? שמיטת כספים - אפשרות "להתחיל מחדש" במישור הכלכלי, מעמד "הקהל" - להיזכר ביחד בברית הייעוד המשותפת ועוד ועוד. מחזוריות שנת השמיטה - אחת לשבע שנים, אפשרה לתפיסות העומדות בבסיסה לחלחל אל חיי החברה גם בששת השנים הנותרות. בכך הפכה השמיטה לאחד הבסיסים עליהם נבנו חיי החברה והקהילה הישראלים.

מוציאים את השמיטה מהמטבח

כיום בחברה שרובה אינו חקלאי ואינו דתי, הצטמצמה מצוות השמיטה במאוד מאוד. אני חושבת שלא אגזים אם אטען שרב הציבור שאינו דתי מודע במעומעם בלבד להיותה של שנה זו או אחרת שנת שמיטה, וגם בקרב רוב הציבור הדתי העיסוק המרכזי בשנה זו נוגע לענייני המטבח תחת סעיפי הכשרות למיניהם. תזכורת דלה לכוחה העצום של שנה זו ליצירת שינוי תודעה אנו חווים במאבקים המתחדשים מדי שנת שמיטה בין פלגים בציבור הדתי לגבי אופי ומהות העבודה החקלאית בשנה זו, כמו גם במאמרים המתפרסמים מדי שנת שמיטה המזכירים כי "אפשר גם אחרת" וכי שוב פספסנו הזדמנות לשינוי.

המחאה החברתית של קיץ 2011 וגל התודעה החברתית-כלכלית שהתעורר כתוצאה ממנה מהווה לדעתי הזדמנות

מופלאה לגאול את שנת השמיטה מתוך קובץ סעיפי הכשרות, ולהחזירה אל מרכז התודעה הישראלית כבסיס לשיח יהודי רחב ולעשייה משמעותית.

שמירה על הסביבה, חיזוק הקהילתיות, פעילות למען צמצום פערים, הרחבת הגישה לנכסי תרבות והורדת שעות עבודה לטובת עיסוק פעיל בחיי הרוח, הינם רק חלק מהדרכים לתרגום שנת השמיטה למציאות ימינו. לימוד משותף וקיום כנסים ושולחנות עגולים בנושאים אלו כמו גם בשאלות מהותיות בנושאים כגון האדם אל מול הבריאה והסביבה, החברה והקהילה במציאות וירטואלית או המערכת הכלכלית בהקשרה האנושי, יתרגמו את מעמד ה'הקהל' למציאות ימינו ולשאלות הבוערות כיום. אני חייבת להדגיש כי הכוונה אינה לעסוק בשמיטה מבחינה הלכתית או "לקחת צד" במחלוקות הקיימות כיום לגבי אופי קיום שנת השמיטה בפן החקלאי.

הרעיון הינו לעודד עיסוק בשאלות יסוד וברעיונות עומק הטמונים בשנת השמיטה ולקדם עשייה וולונטרית המתאימה רעיונות למציאות ימינו. בכך אנו מתנתקים מהמחויבות המגזרית ומתחברים לעיסוק רחב יותר המתאים לכלל החברה הישראלית.

עינט קרמר, מנהלת טבע עברי ומובילת יוזמת שמיטה ישראלית

לְמִי שֶׁאֵינוֹ מַאֲמִין קָשֶׁה לִחְיוֹת הַשָּׁנָה (לאה גולדברג)

אחד הסרטים שחיבבתי בתור ילד היה סרט שבו השתתפו שחקנים אמיתיים ודמויות מצוירות, זה לצד זה. יש גיל שבו השילוב הזה מרתק אותך: אתה כבר גדול מספיק לדעת שיצורים מצוירים קיימים רק בדמיון, ומצד שני, הנה אנשים אמיתיים נפגשים איתם, משחקים איתם, נלחמים יחד איתם ברעים. סצינה אחת נחרתה בזיכרוני: הרעים רודפים אחרי הטובים עד לפתחה של תהום, ואין להם לאן לברוח. ברגע האחרון ממש, הגיבורים מחליטים להשתמש באחד מחוקי הפיסיקה הידועים של הסרטים המצוירים - גרוויטציה מותנת מודעות: אם אתה לא מסתכל למטה, אתה לא נופל.

יש משהו מתוחכם בטריק הקולנועי הזה: הגיבורים הולכים מעל התהום ולא נופלים, רק בזכות האמונה שלהם ביכולתם לעשות זאת. הם מסרבים לראות את התהום שמתחת. הם נדרשים לתרגל את "השעיית הספק", מושג ספרותי שמבטא את היכולת להניח בצד את העולם המוכר לנו ואת חוקיו, ולהאמין - ולו לזמן מוגבל - בעולם חדש ומופלא. והרי "השעיית הספק" הזאת נדרשת מכל מי שצופה בסרטים מצוירים, מכל מי שקורא ספר ונסחף עם העלילה, מכל מי שמאמין. לולא השעיית הספק, הגיבורים לא היו יכולים להיות שם מלכתחילה.

"למי שאינו מאמין קשה לחיות השנה", כתבה לאה גולדברג. ובשנה השביעית קשה במיוחד. "וכי תאמרו, מה נאכל בשנה השביעית? הן לא נזרע ולא נאסוף את תבואתנו!" השמיטה שומטת את הקרקע מתחת לרגליים, ואומרת - תאמינו. אל תסתכלו למטה. יהיה טוב: "וציוויתי את ברכתי לכם בשנה השישית, ועשת את התבואה לשלוש השנים."

לפעמים בן אדם צריך לצעוד מעל תהום. יציאה מהארון היא צעד מתמשך שכזה: לא משנה כמה פעמים עשית אותו בעבר, תמיד יש משהו מפחיד בצעד הנוסף. המון תרחישים אפשריים רצים בראש, המון מבטים פוטנציאליים ותגובות מסתברות. לפעמים מפתה לעצור רגע ולא להסתכן, אבל בסופו של דבר צריך לעשות את הצעד ולא להסתכל למטה: להאמין.

לידה של ילד היא הליכה על פני תהום: כל כך הרבה דברים רעים יכולים לקרות בדרך, כל כך מעט יכולת יש כדי למנוע אותם. התהליך הבלתי-ייאמן שבו ערימת תאים הופכת לתינוק אמיתי הוא כל כך רגיש ומסובך, שקשה להבין איך הוא לא משתבש בכל רגע. אז איך אנשים בכל זאת מעזים להביא ילדים לעולם? הם כנראה בוחרים שלא להסתכל למטה.

יש משהו הכרחי בהרפייה הזאת: שנה אחת לוותר על השליטה. שנה אחת "בלי ידיים". שנה אחת לא לנסות לספר את הסיפור אלא לחיות בתוכו, על פי הכללים הפנימיים שלו. להאמין ולבקש, ולא להסתכל למטה. לדעת שלפעמים החיים יכולים לקרות לך איתך או בלעדיך, ולא תמיד באשמתך או בזכותך. ואחר כך לחצות את התהום ולהמשיך ללכת.

אליק אוסטר, בעל טור אישי באתר חברותא